

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande det militära pensionsväsendet samt beträffande pensioner att utgå dels från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., dels ock av affärsdrivande verks medel.

Beträffande utredningen i de ärenden, som behandlas i utlåtandet, får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till vederbörande propositioner och motioner.

A. Militära pensionsväsendet.

1:o.

Ryttmästaren John Harald Rosén. I motion II: 17 hemställer herr *von Seth*, »att riksdagen ville medgiva, att ryttmästaren i Kungl. Skånska kavalleriregementet J. H. Rosén, i likhet med vad riksdagen år 1928 beviljade kaptenerna Walter och Hartelius, i pensionshänseende får jämsställas med de den 1 januari 1928 tvångsvis överförda officerarna av samma årskurs».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,
att Rosén är född den 13 november 1890 och alltså 46 år gammal;
att han den 30 december 1911 utnämnts till underlöjtnant vid förutvarande Skånska dragonregementet och den 25 februari 1916 befordrats till löjtnant;

att han från och med den 1 november 1926 tvångsvis överförts till övergångsstat;

att han den 14 oktober 1918 erhållit avsked med tillstånd att kvarstå lönlös i regementet och den 29 augusti 1919 åter inträtt å stat samt att han under tjänstetiden åtnjutit tjänstledighet på grund av sjukdom eller för hälsans vårdande under perioderna 22 juli—31 augusti 1916, 15 januari—3 februari samt 9 februari—23 mars 1917, 13 oktober 1917—30 augusti 1918, 27 januari—27 februari samt 1 mars—7 juni 1920, 1 augusti 1920—31 juli 1921, samt sedermera från och med den 6 december 1922 under 17 dagar

samma år, under år 1923 under 332 dagar i en följd, därav 296 dagar på grund av sjukdom, under år 1924 under 91 dagar i en följd, under år 1925 under 253 dagar, därav 234 dagar i en följd på grund av sjukdom, samt under år 1926 under 30 dagar;

att Kungl. Maj:t enligt beslut den 17 december 1926 funnit ett av chefen för förutvarande Skånska dragonregementet den 26 november 1926 avgivet förslag om befordran av Rosén till ryttmästare i regementet icke kunna bifallas;

samt att Rosén den 9 december 1927 utnämnts till ryttmästare i regementet.

Över den föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört arméförvaltningens civila departement.

Civila departementet har anfört huvudsakligen följande:

Enär Rosén vid tiden för överföringen till övergångsstat varken vunnit befordran till ryttmästare i regemente eller uppnått en tjänstålder av 15 år såsom officer, hade med avseende å honom icke kunnat tillämpas föreskrifterna i 16 § kungörelsen den 23 oktober 1925 (nr 429) med vissa bestämmelser rörande arméns och marinens övergångsstat. Anledningen till att Rosén icke vunnit befordran till ryttmästare i regemente vid en tid år 1926, då flertalet övriga beställningshavare, som vunnit sin första officersutnämning år 1911, erhållit motsvarande befordran, syntes hava varit, att Rosén under en följd av år åtnjutit tjänstledighet på grund av sjukdom, vilken i väsentlig grad påverkat hans användande i tjänsten under tiden mellan de olika sjukdomsfallen.

Med hänsyn till anförda förhållanden och då omständigheterna beträffande Rosén icke ansetts likartade med dem, som legat till grund för riksdagens beslut år 1928 (riksd. skr. nr 85, statsutsk. utl. nr 38) beträffande kaptenerna K. H. Walter och E. Hartelius, hade arméförvaltningens civila departement uti utlåtanden över tre av Rosén åren 1930, 1934 och 1936 gjorda ansökningar i syfte att vid uppnådd pensionsålder komma i åtnjutande av ryttmästares pensionsförmåner förklarar sig sakna anledning hemställa om avlåtande av proposition till riksdagen om utverkande av medgivande för Rosén att, oberoende av bestämmelserna i 16 § av åberopade kungörelse, vinna befordran till ryttmästare å övergångsstat.

Genom särskilda beslut den 7 november 1930, den 8 februari 1935 och den 18 december 1936 hade Kungl. Maj:t funnit berörda av Rosén gjorda ansökningar icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Jämlikt 1 mom. b) övergångsbestämmelserna till militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935, nr 167, hade Rosén, som jämlikt 17 § i ovan nämnda kungörelse, nr 429/1925, uppflyttats i löneklass närmast högre än den för hans beställning gällande högsta löneklassen från och med den 1 januari 1928, tillförsäkrats ett mot sagda löneklassplacering svarande förbättrat pensionsunderlag.

På grund av vad sålunda anförts, ansåge departementet skäl icke föreligga för bifall till förevarande motion II: 17 angående ryttmästaren J. H. Roséns pensionsförmåner.

Statskontoret har anslutit sig till vad arméförvaltningens civila departement i sitt yttrande anfört.

Under åberopande av vad arméförvaltningens civila departement anförte och då förevarande fråga vid tre särskilda tillfällen åren 1930, 1935 och 1936 varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning och därvid befunnits icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda, får utskottet avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Utskottet hemställer förty,

att ifrågakvarande motion II: 17 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet.

B. Anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I. Försvarsdepartementet.

2:o.

Förre skrädderiförmannen Axel Henrik Uggla, förre skomakarmästaren Karl Johan Jansson, förre skräddarmästaren Ernst Otto Leonard Rothstein och förre skomakeriförmannen Viktor Ernst Olsson (*tilläggs pensioner*). I en den 5 mars 1937 dagtecknad proposition nr 260 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre skrädderiförmannen vid Älvsborgs regemente Axel Henrik Uggla, förre skomakarmästaren vid Värmlands regemente Karl Johan Jansson, förre skräddarmästaren vid Gotlands infanterikår Ernst Otto Leonard Rothstein och förre skomakeriförmannen vid Jönköpings-Kalmar regemente Viktor Ernst Olsson må från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära — utöver dem författningsenligt tillkommande pension — tilläggs pensioner med följande belopp för år räknat, nämligen Uggla 660 kronor, Jansson 516 kronor, Rothstein 588 kronor samt Olsson 480 kronor.

Genom kungörelsen den 9 januari 1936 (nr 2) angående ändring i vissa delar av kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215) med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet upptogos från och med den 1 juli 1936 i den vid sistnämnda kungörelse fogade tjänsteförteckning A såsom extra ordinarie bland annat vissa arbetsledare och förmän, vilka förut ansetts hänförliga till arbetarpersonal. För dessa befattningar blev militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167) tillämpligt från och med den 1 juli 1936, då reglementet jämlikt kungörelse den 31 januari 1936 (nr 23) trädde i tillämpning beträffande de extra ordinarie tjänstemännen vid försvarsväsendet.

Tidigare hade innehavarna av motsvarande befattningar — med visst undantag, varom nu ej är fråga — i pensionshänseende varit underkastade tjän-

stepensionsreglementet för arbetare den 30 juni 1934 (nr 443), alltsedan detta den 1 januari 1935 trätt i kraft. Enligt sistnämnda reglemente är pensionsåldern 60 år, men må arbetare enligt en den 30 november 1934 utfärdad kungörelse (nr 570) kunna bibehållas i tjänst intill en levnadsålder, som med två år överstiger pensionsåldern.

Arméförvaltningens civila departement har i avgivet utlåtande anført i huvudsak följande:

När de ovannämnda nyinrättade extra ordinarie befattningarna skulle till sättas, visade det sig, att några av de då i tjänst varande arbetsförmännen uppnått en sådan ålder, att de med hänsyn till föreskrifterna i 31 § militära tjänstepensionsreglementet icke utan vidare kunde ifrågakomma till erhål lande av förordnande såsom extra ordinarie tjänstemän.

På framställning av arméförvaltningens intendents- och civila departement förklarade emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 15 maj 1936 hinder icke möta, att vissa närmare angivna anställningshavare antoges att från och med den 1 juli 1936 vara extra ordinarie tjänstemän med lön enligt den i 6 § ovannämnda kungörelse den 22 juni 1928 (nr 215) intagna löneplanen, oaktat de före den 1 juli 1936 uppnått för ifrågakommande extra ordinarie befattning i militära tjänstepensionsreglementet fastställd pensionsålder av 60 år.

Beträffande den äldste av dessa anställningshavare — sadelmakaren vid Skånska kavalleriregementet C. J. Roslund, född den 25 januari 1874 — föreskrev Kungl. Maj:t tillika, att han, som alltså redan den 25 januari 1936 fyllt 62 år, ej finge efter den 1 juli 1936 bibehållas i tjänst längre än intill dess frågan om rätt till pension åt honom blivit av statskontoret avgjord.

Med hänsyn till Kungl. Maj:ts ifrågavarande beslut synes det skäligt, att jämväl de f. d. arbetsförmän, vilka äro födda år 1874 eller senare och innehaft sådana befattningar, vilka från och med den 1 juli 1936 blivit extra ordinarie befattningar, komma i åtnjutande av någon pension utöver dem tilldelad pension jämlikt tjänstepensionsreglementet för arbetare.

De förutvarande befattningshavare, vilka vid bifall till arméförvaltningens civila departements förberörda förslag skulle komma i åtnjutande av tilläggs pension, äro enligt av civila departementet företagen undersökning såvitt angår armén följande:

1) förre skradderiförmannen vid Älvsborgs regemente *Axel Henrik Ugglå*, vilken är född den 8 maj 1874 och avgick ur tjänst den 7 juli 1935;

2) förre skomakarmästaren vid Värmlands regemente *Karl Johan Jansson*, vilken är född den 13 mars 1875 och avgick ur tjänst den 31 december 1935;

3) förre skraddarmästaren vid Gotlands infanterikår *Ernst Otto Leonard Rothstein*, vilken är född den 28 september 1874 och avgick ur tjänst den 15 juni 1936; samt

4) förre skomakeriförmannen vid Jönköpings-Kalmar regemente *Viktor Ernst Olsson*, vilken är född den 21 juli 1874 och avgick ur tjänst den 31 december 1935.

Dessa f. d. anställningshavare åtnjuta nu enligt arbetarpensionsreglementet pensioner, uppgående till respektive 1,152, 912, 1,332 och 768 kronor för år.

Marinförvaltningen och *flygförvaltningen* hava meddelat, att — såvitt kunnat utredas — något motsvarande fall icke förefunnes beträffande dessa ämbetsverks förvaltningsområden.

Statskontoret, som icke velat motsätta sig, att framställning gjordes till riksdagen om beredande av tilläggspension åt de av arméförvaltningens civila departement omförmälda arbetsförmännen Uggla, Jansson, Rothstein och Olsson, har föreslagit, att tilläggspensionerna måtte bestämmas till respektive 660, 516, 588 och 480 kronor, motsvarande skillnaden mellan till dem nu utgående pensionsbelopp enligt arbetarpensionsreglementet och dem tillkommande pensionsbelopp, om militära tjänstepensionsreglementet varit å dem tillämpligt.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

3:o.

Förre fortifikationsarbetsförmännen Albert Emanuel Morath. I motion II: 338 hemställa herrar *Lövgren* och *Hage*, »att riksdagen ville bevilja förre fortifikationsförmännen Albert Emanuel Morath i Hedens by, Överluleå socken, en pension till det belopp, som brukar tillämpas i dylika fall».

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Morath är född den 25 maj 1875 och alltså snart 62 år gammal;

att han under åren 1899—1902 under sammanlagt tre års tid innehaft anställning vid statens järnvägars dåvarande sågverk i Sikträsk;

att han under olika perioder åren 1903—1929 haft anställning vid fästnings- och kasernbyggnadsarbetena i Boden under sammanlagt 18 år 2 månader 7 dagar;

samt att han under tiden 16 januari—1 november 1925, då han icke innehaft nyss omförmäld anställning, varit sysselsatt med uppförande av en kamarskjutningsbana vid Bodens artilleriregemente.

Över den föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört arméförvaltningens civila departement.

Civila departementet har anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn därtill, att Morath slutat sin anställning i statens tjänst vid en levnadsålder av omkring 54 $\frac{1}{2}$ år och då, såvitt av handlingarna framginge, Morath icke på grund av sjukdom nödgats lämna sin anställning vid fästnings- och kasernbyggnadsarbetena i Boden, syntes det tveksamt, huruvida årlig pension av statsmedel borde beredas honom. Emellertid hade 1936 års riksdag (skr. nr 364) i ett med det föreliggande i stort sett likartat fall beviljat en pension av 504 kronor åt förre fortifikationsarbetsförmännen Leo Vilhelm Sundström, vilken innehaft anställning vid fästnings- och kasernbyggnadsarbetena i Boden i sammanlagt 19 $\frac{1}{2}$ år och lämnat sin anställning därstädes vid en levnadsålder av 49 år. I betraktande härav syntes det skäligt, att jämväl Morath bereddes en årlig pension av 504 kronor.

Statskontoret har anfört följande:

»Såsom arméförvaltningens civila departement i sitt utlåtande erinrat, har ett med det föreliggande i stort sett likartat fall tidigare varit föremål för riksdagens prövning. Ärendet gällde pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen L. V. Sundström, vilken innehaft anställning vid fästnings- och kasernebyggnadsarbetena i Boden under sammanlagt 19 1/2 år. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 9 mars 1934 funnit en av Sundström gjord ansökan om pension för sagda anställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, väcktes motion i frågan till 1935 års riksdag (II: 161). I utlåtande över motionen anförde bankoutskottet (utl. nr 45, sid. 27), att av utredningen framginge, att Sundström slutat sin anställning i statens tjänst redan år 1922 vid en levnadsålder av 49 år. Då Sundström alltså ej kvarstått i tjänst till en ålder, som kunde anses motsvara normal pensionsålder, finge utskottet — under åberopande jämväl av den ståndpunkt, utskottet förut i liknande fall intagit — avstyrka bifall till den ifrågavarande motionen. Utskottet hemställde förty, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagen.

En förnyad framställning om pension åt Sundström gjordes genom motion till 1936 års riksdag (II: 345). Motionen avstyrktes av bankoutskottet (utl. nr 20, sid. 7), som förklarade sig sakna anledning att frågå den ståndpunkt, utskottet vid 1935 års riksdag intagit i ärendet. Mot detta uttalande reserverade sig en av utskottets ledamöter (utl. sid. 39) under hänvisning till beslut av 1935 års riksdag ifråga om pension åt förre banarbetaren P. A. Eriksson. Denne, som var född den 11 maj 1873, hade slutat sin anställning i statens tjänst redan år 1922, således det år, då han uppnådde 49 års ålder, samt beviljades av riksdagen på bankoutskottets hemställan (utl. nr 45, sid. 70) en årlig pension av 504 kronor. Reservanten ansåg, att jämväl Sundström borde tillerkännas pension med nämnda belopp samt att utskottet bort i sitt yttrande hemställa härom. Riksdagen (skr. nr 364) biföll vad i reservationen hemställes.

I anledning av vad sålunda förekommit ville statskontoret ej underlåta framhålla, att ett fortsättande på den inslagna vägen att, på sätt skett i fråga om ovannämnda förre banarbetaren P. A. Eriksson och förre fortifikationsarbetsförmannen L. V. Sundström, bereda pension åt anställningshavare, vilka av annan anledning än sjukdom slutat sin anställning i statens tjänst före den ålder, som motsvarar normal pensionsålder, måste leda till betänkliga konsekvenser. Det torde i sådant hänseende vara tillfyllest att peka på de talrikt förekommande fall, då innehavare av med pensionsrätt förenad tjänstemannabefattning slutat sin anställning före uppnådd pensionsålder, utan att det därvid förutsatts annat än att han därigenom går sin pensionsrätt förlustig.

Vid nu angivna förhållanden och då, såvitt av handlingarna framgår, det icke är på grund av sjukdom som förmannen Morath slutat sin anställning i statens tjänst före den ålder, som kan anses motsvara normal pensionsålder, förmenar statskontoret för sin del, att den väckta motionen om pension åt Morath icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Utskottet.

I likhet med statskontoret vill utskottet framhålla, att ett beviljande av pensionsförmåner åt anställningshavare, vilka av annan anledning än sjukdom slutat sin anställning i statens tjänst före normal pensionsålder, kan medföra betänkliga konsekvenser. Statskontoret har härutinnan särskilt pekat på de talrikt förekommande fall, då innehavare av med pensionsrätt för-

enad tjänstemannabefattning slutat sin anställning före uppnådd pensionsålder, utan att det därvid förutsatts annat än att han därigenom gått sin pensionsrätt förlustig. Riksdagen har visserligen tidigare i två fall beviljat pension åt arbetare, som i likhet med Morath avgått från statsanställning före uppnåendet av normal pensionsålder. Trots dessa avsteg från den i övrigt strängt tillämpade regeln, att anställningshavaren vid pensioneringstillfället bör kvarstå i statens tjänst eller kort dessförinnan hava lämnat anställningen, finner utskottet sig böra ställa sig avvisande till den nu föreliggande motionen. Såsom av handlingarna framgår, lämnade Morath sin anställning redan år 1929 vid en levnadsålder av omkring 54 $\frac{1}{2}$ år utan att avgången föranletts av sjukdom.

Utskottet hemställer alltså,

att ifrågavarande motion II: 338 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

II. Socialdepartementet.

4:o.

Porslinsfabriksarbetarna Emil Efraim Eklund, Gustaf Efraim Karlsson, Karl Edvin Geschwindt och Johannes Gottfrid Pettersson (*ersättning i anledning av yrkessjukdom*). I en den 5 mars 1937 dagtecknad proposition nr 179 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, i en med 1:o—4:o betecknad punkt föreslagit riksdagen medgiva, att till Emil Efraim Eklund, Gustaf Efraim Karlsson, Karl Edvin Geschwindt och Johannes Gottfrid Pettersson må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättningar från och med den 1 januari 1937 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit å dem tillämplig.

Till stöd för ovannämnda förslag har föredragande *departementschefen* anfört huvudsakligen följande:

Hos de fyra porslinsfabriksarbetare, varom det i föreliggande ärende vore fråga, hade genom en av dem själva icke påkallad undersökning yrkessjukdomen stendammslunga konstaterats endast några dagar före den 1 januari 1931, då den lagändring trädde i kraft, varigenom ämnet stendamm upptagits i yrkessjukdomslagen såsom sådant ämne, varav yrkessjukdom kunde framkallas. Då sjukdomen yppats före lagens ikraftträdande, kunde ersättning jämlikt densamma icke utgå. En lagändring, varigenom ifrågavarande fall skulle gå in under lagens bestämmelser, ansåge departementschefen icke böra ifrågakomma.

Departementschefen hade emellertid övervägt, huruvida icke ersättning skulle kunna beviljas dessa arbetare i annan ordning. För att ersättning vid sidan av gällande lag skulle medgivas, måste alldeles särskilda skäl kunna återopas. Sådana starkt talande skäl av humanitär art förelåge enligt de-

partementschefens mening i nu ifrågavarande fall. Departementschefen ville därför föreslå, att ersättning av statsmedel bereddes berörda fyra porslinsfabrikisarbetare i anledning av den yrkessjukdom, vilken de ådragit sig, efter samma grunder som om gällande lag varit tillämplig å dem. Ersättningarna torde böra utgå från och med den 1 januari 1937.

Rörande konsekvenserna av ett bifall till vad departementschefen sålunda föreslagit, ville departementschefen ej bestrida möjligheten att även framdeles fall kunde förekomma, beträffande vilka tillräckliga skäl för framställning till riksdagen om beviljande av ersättning kunde förebringas. Departementschefen hade dock svårt att föreställa sig, att i något större antal fall så säregna omständigheter skulle kunna åberopas som i de här förevarande.

Under åberopande av vad departementschefen anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl Maj:ts förevarande framställning.

5:o

Förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson (*ersättning i anledning av yrkessjukdom*). Kungl. Maj:t föreslår i en med 5:o betecknad punkt i samma proposition riksdagen medgiva, att till förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning från och med den 1 juli 1933 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit å henne tillämplig.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Christianson är född den 20 november 1882 och alltså 54 år gammal;

att hon hade anställning såsom biträde vid röntgenbehandling samt röntgenfotografering jämte framkallning å medicine doktor Tage Sjögrens privata röntgeninstitut i Stockholm åren 1902—1921 samt å legitimerade läkaren doktor Nils Hanssons privata röntgeninstitut därstädes under tiden från och med den 1 januari 1922 till och med den 30 april 1928, vilken sistnämnda dag hon på egen begäran lämnade sin anställning;

att hon under sin berörda tjänstgöring till följd av röntgenstrålning ådrog sig röntgenskador (hudatrofier och hyperkeratoser) å båda händerna, vilka skador synas hava uppträtt första gången i början av år 1913;

att ifrågavarande skador efter hand förvärrats och år 1933 resulterat i uppkomsten av ett cancerliknande sår, vilket nödvändiggjort amputation av vänstra handens pekfinger;

att riksförsäkringsanstalten genom beslut den 14 februari 1934 fann ersättning enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar icke kunna tillerkännas Christianson, enär hennes sjukdom yppats före den 1 januari 1930, då lagen trädde i kraft;

att försäkringsrådet genom utslag den 7 september 1934 ej fann skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut;

samt att pensionsnämnden i Stockholms stads sjätte distrikt den 19 oktober 1935 avslag en ansökan från Christianson om pension och därvid beräknade hennes årsinkomst för den närmaste framtiden till över 400 kronor av hyresagentur.

I anledning av en vid 1936 års riksdag väckt motion (II: 556) om pension åt Christianson anförde *bankoutskottet*, till vars handläggning motionen hänvisats, i sitt utlåtande nr 20, punkten 17 följande:

»Det i motionen framställda förslaget är av den art, att det undandraget sig bedömande efter de grunder, vilka vanligen pläga tillämpas vid beviljande av pension eller understöd. Christianson har nämligen icke innehaft anställning i statens tjänst, utan förslaget grundar sig på en önskan att genom en statspension bringa hjälp åt Christianson, som offrat sin hälsa i sjukvårdens tjänst. Ehuru utskottet funnit nu förevarande fall vara i hög grad behjärtansvärt, har utskottet med hänsyn till ärendets säregna beskaffenhet likväl icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till den föreliggande motionen. Enligt utskottets mening torde det i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter därom gjord framställning taga under omprövning, huruvida och i vad mån förutsättningar kunna vara för handen för tillgodo-seende av motionens syfte.»

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionen ej någon riksdagens åtgärd.

Till stöd för Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag har föredragande *departementschefen* anfört huvudsakligen följande:

Enligt departementschefens uppfattning föreläge i detta fall sådana i ordets egentliga mening ömmande omständigheter, att det allmänna icke rimligen kunde underlåta att träda hjälpsamt emellan. Christiansons nedsatta arbetsförmåga vore en direkt följd av ett pionjärarbete i sjukvårdens tjänst, som utförts under sådana betingelser, att ersättning skulle hava utgått jämlikt 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, därest icke övergångsbestämmelserna lagt hinder i vägen. Av utredningen i ärendet torde framgå, att ej heller några allvarliga konsekvenser syntes vara att förvänta, därest förevarande framställning skulle bifallas. I sitt vid 1936 års riksdag avgivna utlåtande över den då väckta motionen i ämnet hade ock bankoutskottet funnit ifrågavarande fall vara i hög grad behjärtansvärt, ehuru utskottet med hänsyn till frågans säregna beskaffenhet ansett, att densamma borde i första hand prövas av Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden vore departementschefen benägen att tillstyrka, att ersättning av statsmedel i någon form utginge till Christianson. Lämpligast syntes departementschefen därvid vara, att Christianson bereddes ersättning enligt samma grunder, som skulle hava gällt, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne. Jämlikt av riksförsäkringsanstalten lämnad uppgift innebure detta i huvudsak, att Christianson tillerkändes en livränta å 1,000 kronor för år, räknat från och med den 1 juli 1933. Skulle invaliditetsgraden ökas, komme livräntan att i motsvarande grad förhöjas.

Utskottet delar departementschefens uppfattning därom, att omständigheterna i förevarande fall äro sådana, att staten icke rimligen kan underlåta att

Utskottet.

träda hjälpande emellan genom beviljande av understöd. Mot det förslag, som Kungl. Maj:t i sådant avseende framställt, har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer förty,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

6:o.

Förre textilarbetaren Johannes Brodd. I likalydande motionerna I: 56 av herr Nilsson, Theodor, jämte två av första kammarens övriga ledamöter och II: 148 av herr Andersson i Mölndal jämte två av andra kammarens övriga ledamöter har hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att till Johannes Brodd måtte, utan hinder av gällande preskriptionsbestämmelser, utbetalas den ersättning, vartill han enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete kan anses berättigad.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Brodd är född år 1897; att han den 15 november 1920 under arbete för lantbrukaren Otto C:son Tingdals i Backa, Göteborg, räkning ådrog sig en ryggskada; att Brodd i anledning härav tillerkändes sjukpenning från riksförsäkringsanstalten för tiden till och med den 31 januari 1921; att han enligt egen uppgift därefter icke hade några men av ifrågavarande kroppsskada; att han den 22 oktober 1934 under arbete för Mölnlycke väveriaktiebolags räkning ånyo drabbades av ett olycksfall och därvid ådrog sig en kontusion i nedre delen av ryggen; att Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolaget Textil, varest Brodd vid nyssnämnda olyckstillfälle var försäkrad, i anledning av olycksfallet tillerkände honom sjukpenning för viss tid till och med den 17 mars 1935, efter vilken tid han enligt ett för honom den 26 mars 1935 utfärdat läkarintyg var återställd utan väsentligt men efter olycksfallet; att försäkringsbolaget Textil genom beslut den 30 mars 1935 förklarade, att då den Brodd övergångna skadan, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, icke kunde anses medföra nedsättning av Brodds arbetsförmåga med minst tio procent, Brodd ej vore berättigad till livränta; att sedan till försäkringsbolaget inkommit ett för Brodd den 29 april 1935 utfärdat läkarintyg, utvisande att han lede av vissa besvär från ryggen, försäkringsbolaget genom beslut den 18 maj 1935 förklarade, att enär Brodds dåvarande tillstånd icke kunde anses förorsakat av olycksfallet den 22 oktober 1934, ytterligare ersättning icke skulle utgå; att försäkringsrådet, varest Brodd häröver anförde besvär, genom utslag den 31 januari 1936 fann besvären icke föranleda någon försäkringsrådets åtgärd; att Brodd i en den 11 mars 1936 till riksförsäkringsanstalten inkommen, den 9 i samma månad dagteknad skrift anhöll att utbekomma ytterligare ersättning för ovannämnda den 15 november 1920 honom övergångna kroppsskada; att riksförsäkringsanstalten genom beslut den 18 mars 1936 förklarade, att, då

mera än tio år förflutit utan att en eventuell fordran från Brodds sida på grund av sistnämnda olycksfall hos anstalten bevakats och samma fordran förty jämlikt förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer finge anses gentemot anstalten preskriberad, anstalten funne sig icke kunna upptaga frågan om ytterligare ersättning i anledning av olycksfallet till prövning; att försäkringsrådet, varest Brodd häröver anförde besvär, genom utslag den 12 juni 1936 ej fann skäl göra ändring i överklagade beslutet; att Brodd i en till försäkringsbolaget Textil ingiven skrift av den 29 juli 1936 hemställde, att bolaget måtte till förnyad prövning upptaga frågan om livränta åt honom, och till stöd för ansökningen åberopade ett för honom den 23 juli 1936 av legitimerade läkaren Bertil von Friesen utfärdat intyg av innehåll, att Brodd efter det honom den 22 oktober 1934 övergångna olycksfallet varit oförmögen till arbete ävensom att det finge anses ostridigt, att därest Brodd icke drabbats av detta olycksfall, han alltjämt skulle varit i stånd att utföra arbete i normal omfattning; att försäkringsbolaget den 13 augusti 1936 förklarade, att bolaget intet kunde åtgöra i den av Brodd anförda riktningen; att försäkringsrådet, varest Brodd häröver anförde besvär, i skrivelse den 10 september 1936 under hänvisning till sitt förenämnda utslag den 31 januari 1936 meddelade, att försäkringsrådet funnit Brodds framställning icke föranleda någon rådets åtgärd; att doktor von Friesen i ett den 27 januari 1937 utfärdat intyg uttalat, dels att vid röntgenundersökning av Brodd den 28 november 1934 konstaterats en hoptryckning av tvenne ländkotor med någon krökning av ryggraden, tydande på sviter efter en brottskada å ryggraden av icke alltför färskt datum, och dels att intet funnes, som talade mot antagandet att Brodd ådragit sig nämnda brottskada år 1920, samt att det syntes vara ifrågavarande äldre skada, som vore främsta orsaken till Brodds sedermera inträdda invaliditet, samt att Brodd enligt uppgift saknar tillgångar för sitt och sin familjs uppehälle.

Över den föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av *riksförsäkringsanstalten*, som anfört bland annat följande:

Sedan anstalten inhämtat, att Brodd den 28 november 1934 undergått röntgenundersökning å Mölndals lasarett, hade anstalten införskaffat röntgenplåtarna och för yttrande överlämnat desamma jämte handlingarna i ärendet till docenten i medicinsk radiologi vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicine doktorn E. L. R. Lysholm. Denne hade i ett den 25 februari 1937 avgivet utlåtande anfört, att ingen gammal eller färsk fraktur av kotkroppar eller bågar föreläge. Däremot funnes vissa närmare angivna sjukliga förändringar i ländryggraden och intervertebraldisken, beträffande vilka det vore ytterst osannolikt, att desamma uppkommit genom det år 1920 angivna olycksfallet. Anstalten hade vidare inhämtat yttrande från sin överläkare professorn A. Troell. Enligt anstaltens mening lämnade tillgängliga handlingar icke tillräckliga upplysningar för bedömande av i vilken grad Brodds arbetsförmåga vore nedsatt. På grund av vad sålunda förekommit syntes, även om Brodd icke skulle anses hava jämlikt förordningen om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer förlorat någon rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen i anledning av det honom den 15 november 1920 övergångna olycksfallet, ytterligare sådan ersättning icke hava

kunnat på grund av detta olycksfall tillerkännas honom enligt nämnda lag. Vid sådant förhållande hade anstalten icke ansett erforderligt att ingå på frågan, huruvida Brodd, därest samband mellan olycksfallet och hans nuvarande besvär förelegat, borde beredas särskild ersättning utom ramen av gällande olycksfallsförsäkringslag.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, lider Brodd för närvarande av vissa sjukliga förändringar i ryggraden. I ärendet är vidare upplyst, att Brodd vid två särskilda tillfällen åren 1920 och 1934 varit utsatt för olycksfall under arbete, i anledning varav sjukpenning jämlikt bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen tillerkänts honom. Frågan om ytterligare ersättning åt Brodd på grund av nämnda båda olycksfall har sedermera vid särskilda tillfällen varit föremål för prövning såväl av riksförsäkringsanstalten och olycksfallsförsäkringsbolaget Textil som av försäkringsrådet. Vad angår frågan om ersättning åt Brodd i anledning av det tidigare olycksfallet har sålunda riksförsäkringsanstalten genom beslut den 18 mars 1936, däri försäkringsrådet enligt beslut den 12 juni 1936 ej gjort ändring, funnit Brodds ersättningstalan icke kunna upptagas till prövning, enär mera än tio år förflutit utan att en eventuell fordran från Brodds sida i anledning av nyssnämnda olycksfall hos anstalten bevakats. I fråga om ersättning på grund av det Brodd år 1934 övergångna olycksfallet har försäkringsbolaget Textil genom särskilda beslut, däri försäkringsrådet ej gjort ändring, förklarat, att då den Brodd förorsakade skadan efter upphörande av därav förorsakad sjukdom icke kunde anses medföra nedsättning av hans arbetsförmåga med minst tio procent, Brodd ej vore berättigad till livränta.

I sitt över den nu föreliggande motionen avgivna utlåtande har riksförsäkringsanstalten anfört, att även om Brodd icke skulle anses hava jämlikt gällande preskriptionsbestämmelser förlorat någon rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen i anledning av det tidigare olycksfallet, ytterligare sådan ersättning icke syntes kunna tillerkännas honom enligt nämnda lag, enär något samband mellan olycksfallet och Brodds nuvarande sjukdomstillstånd icke kunnat påvisas.

Med hänsyn till vad sålunda i ärendet förekommit och då riksförsäkringsanstalten icke kunnat konstatera, att samband föreligger mellan Brodds nuvarande sjukdom och det honom år 1920 övergångna olycksfallet, har utskottet funnit sig icke kunna i anledning av motionen tillstyrka, att genom beslut av riksdagen särskild ersättning skulle tillerkännas Brodd.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra, att legitimerade läkaren Bertil von Friesen i läkarintyg den 23 juli 1936 uttalat, att Brodd efter det honom år 1934 övergångna olycksfallet varit oförmögen till arbete, ävensom att därest han icke drabbats av detta olycksfall han alltjämt skulle varit i stånd att utföra arbete i normal omfattning. Det synes utskottet med hänsyn till vad sålunda intygats icke vara helt uteslutet, att det ifrågavarande olycksfallet bidragit till Brodds nuvarande sjukdomstillstånd, varigenom han försatts i det läget, att han svårligen kan sörja för sitt eget och sin familjs uppehälle. Den omständigheten att Brodd ändock icke kunnat tillerkännas

ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen har synt utskottet tyda på, att lagen i sin nuvarande utformning är alltför restriktiv. Enligt utskottets mening framstår det såsom ett önskemål, att en uppmjukning av lagstiftningen på ifrågavarande område kommer till stånd i syfte att öka möjligheterna för beredande av ersättning i sådana fall, då, såsom här synes vara förhållandet, nedsättning av arbetsförmågan skäligen kan antagas hava samband med ett olycksfall. Då det emellertid icke torde ankomma på bankoutskottet att taga initiativ i här avsedda spörsmål, har utskottet nu endast velat uttala sina sympatier för en lagändring i nyss antydda riktning.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 56 och II: 148 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

7:o.

Förre handlanden John Högström. I motion I: 167 hemställer herr *Ström, Fredrik*, »att riksdagen måtte besluta att åt f. d. handlanden John Högström, Brooklyn, N. Y., U. S. A., lämna en livränta med 1,000 kronor för år räknat under hans återstående livstid eller ock på annat sätt bereda honom erforderlig hjälp».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Högström är född den 15 september 1860 och alltså 76 år gammal;

att han år 1880 utvandrade till Amerikas förenta stater;

att han åren 1890—1898 uppehöll sig i olika länder i Europa, varunder han försörjde sig genom förevisande av den s. k. Edisonska fonografen;

att han under år 1898 återvände till Sverige samt öppnade en kaféerörelse i Göteborg, vilken rörelse han det påföljande året överflyttade till Borås;

att han, närmast i följd av ett tvistigt ekonomiskt mellanhavande med en i hans tjänst anställd person, under år 1899 invecklades i vissa rättegångar, vilkas utgång för honom medförde ej blott ekonomiska svårigheter utan även avsevärda psykiska påfrestningar;

att han åren 1901—1904 åtnjöt anstaltsvård för psykisk sjukdom;

att han under år 1904 ånyo begav sig till Amerika, varest han med vissa avbrott vistats till år 1936;

att han under sin vistelse i Amerika upphört att vara svensk medborgare och i stället förvärvat amerikanskt medborgarskap;

att han, efter att under år 1935 hava företagit ett besök i Sverige, efter därom uttryckt önskan på statens bekostnad återsänts till Amerika den 20 juni 1935;

att han, som jämväl under år 1936 besökt Sverige, den 16 maj 1936 likaledes på egen begäran på statens bekostnad återsänts till Amerika;

att kostnaderna för Högströms hemsändanden till Amerika, respektive 415 kronor 67 öre och 447 kronor, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 19 juli 1935

och den 4 juli 1936 avförts å det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m.;

att Högström efter senaste hemsändandet vid ankomsten till Amerika erhållit ett belopp av 100 dollars, motsvarande 391 kronor, vilket sistnämnda belopp jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juli 1936 avförts å femte huvudtitelns anslag till extra utgifter;

att han den 16 december 1936 ånyo anlänt till Sverige och för närvarande är omhändertagen för vård å Stockholms stads sjukhus å Beckomberga;

att Högström har två barn, en dotter, som är änka och bosatt i Stockholm, samt en son, som är bosatt i New York;

samt att Högström icke synes vara i stånd att försörja sig själv och ej heller kan påräkna underhåll av sina barn.

Beträffande Högströms levnadsomständigheter i övrigt får utskottet hänvisa till innehållet i förevarande motion jämte vid densamma såsom bilaga fogad promemoria av professor Alfred Petrén. Här må endast erinras, att i motionen göres gällande, att Högström genom en serie av olyckliga omständigheter och lagarnas och institutionernas brister råkat i oförvållade svårigheter.

Högströms vård å Beckomberga bekostas av Stockholms stad, som emellertid, i den mån ersättning icke kan utfås av hans barn, äger rätt att därför erhålla ersättning av staten enligt 60 och 61 §§ fattigvårdslagen. Sådan ersättning beviljas av överståthållarämbetet och utgår från femte huvudtitelns förslagsanslag till fattigvård i allmänhet. Enligt av Kungl. Maj:t den 20 december 1935 med stöd av 51 § fattigvårdslagen fastställd vårdtaxa utgår sådan ersättning med ett belopp av 4 kronor för dag.

Såsom förutsättning för rätt till ersättning av staten för fattigvård å den, som ej är svensk medborgare, stadgas i 61 § 2 mom. fattigvårdslagen, att fattigvårdsstyrelsen inom viss tid gjort framställning om den nödställdes hemsändande. Sådan framställning har gjorts av Stockholms stads sjukhusdirektion hos överståthållarämbetet, som icke funnit skäl bifalla framställningen.

År Högströms dotter villig att mottaga honom i sin vård och anses detta ur medicinsk synpunkt lämpligen kunna ske, kan hon för hans vård och underhåll påräkna understöd av fattigvårdsnämnden, vilket bestämmes efter behovsprövning. Under förutsättning att Högström är för sitt underhåll utslutande hänvisad till fattigvården, torde det understöd, han därifrån kan erhålla, komma att uppgå till omkring 60 kronor i månaden, vartill kommer ersättning av kostnaden för kläder ävensom vid behov kostnadsfri läkarevård och läkemedel. Även för sålunda utgivet understöd utgår ersättning av staten i nyss angiven ordning.

Utskottet.

Till stöd för yrkandet att staten i förevarande fall skulle träda hjälpande emellan genom att tillerkänna Högström en livränta eller annan liknande för-

mån har i motionen anförts, att Högström på grund av vissa olyckliga omständigheter samt lagarnas och institutionernas brister råkat i oförvållade svårigheter. Även om handläggningen av de rättstvister, i vilka Högström varit invecklad, måhända kan sägas hava kännetecknats av en enligt nutida uppfattning väl långt driven formalism, har utskottet — som i ärendet rådgjort sig med riksdagens justitieombudsman — dock icke kunnat finna, att myndigheterna därvid skulle hava i något avseende åsidosatt gällande lagföreskrifter till förfång för Högströms sak. Några försummelse eller övergrepp från myndigheternas sida torde därför icke kunna åberopas såsom skäl för att staten skulle lämna Högström gottgörelse för hans lidanden. Icke heller lär en dylik åtgärd kunna grundas på förmenta bristfälligheter i rättsväsendet. Under sådana förhållanden kan utskottet för sin del icke tillstyrka den föreliggande motionen. Utskottet får i detta sammanhang erinra, att — såsom närmare framgår av ovan lämnade redogörelsen — Högström, vars återsändande till Amerika icke syntes böra ifrågakomma, åtnjuter och för framtiden kan beräknas komma att åtnjuta försörjning, för vilken kostnaden i sista hand faller på staten.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion I: 167 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. Ecklesiastikdepartementet.

8:o.

Förra småskollärarinnan Hanna Laura Löfstedt, född Larsson. I motion II: 242 hemställer herr *Lindmark*, »att förra lärarinnan inom Lövångers skoldistrikt Hanna Laura Löfstedt, född Larsson, må, räknat från den 1 januari 1937, under sin återstående livstid från statens pensionsanstalt uppbära, utöver henne nu tillkommande avgiftspension från allmänna pensionsförsäkringen samt henne framdeles tillkommande s. k. uppskjuten pension, en årlig pension å 600 kronor».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hanna Laura Löfstedt är född den 21 oktober 1893 och alltså 43 år gammal;

att hon innehaft anställning såsom lärarinna vid Blacke fasta mindre folkskola i Lövångers skoldistrikt under tiden 31 augusti 1913—30 juni 1926;

att enligt utdrag av protokoll, hållet vid sammanträde med Lövångers församlings skolråd den 3 februari 1926, skolrådet på förekommen anledning beslutat tillskriva Löfstedt, huruvida hon icke funne med sin egen fördel förenligt att frivilligt uppsäga sin tjänst före den 1 mars 1926 för att frånträda densamma den 30 juni 1926;

att Löfstedt härefter på egen begäran erhållit avsked från sin befattning berörda den 30 juni 1926;

att hon under sin omförmälda anställningstid åtnjutit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom under tiden 24 september—20 december 1921 samt för enskilda angelägenheter under tiderna 1 november—19 december 1925 och 7—31 januari 1926;

att hennes löneförmåner under vartdera av åren 1924 och 1925 uppgått till närmare 2,000 kronor jämte förmån av fri bostad om 1 rum och kök;

att hon enligt ett för henne den 9 september 1931 av provinsialläkaren G. Bjerner utfärdat intyg behandlats av Bjerner för facialisförslamning, troligen på reumatisk bas, under år 1920 och för reumatism i höger arm år 1924, samt alltsedan år 1929 lidit av kronisk ledgångsreumatism, för vilken sjukdom hon vårdats dels i hemmet dels ock å Umeå lasarets avdelning för reumatiska patienter;

att enligt nyssnämnda läkarintyg hennes ifrågavarande åkommor till väsentlig del synts hava uppkommit genom hennes vistelse i kalla och dragiga lokaler;

att enligt ett den 2 augusti 1932 av doktor Bjerner avgivet läkarutlåtande för ansökan om pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring hennes arbetsförmåga på grund av kronisk ledgångsreumatism ansetts nedsatt till en tredjedel eller mindre av den för fullt arbetsför person normala arbetsförmågan, vilken nedsättning jämväl ansetts vara av bestående natur;

att hon från och med den 1 februari 1932 uppbär avgiftspension från pensionsstyrelsen med 34 kronor 80 öre för år;

att hon från och med den 1 februari 1932 enligt beslut av statens pensionsanstalt den 21 juli 1933 från anstalten uppbär s. k. uppskjuten pension, uppgående inklusive pensionsförhöjning och dyrtidstillägg till sammanlagt 84 kronor för år;

att hon sedan den 13 juni 1923 är i äktenskap förenad med hemmansägaren Erik Emanuel Löfstedt i Fjällbyn samt att makarna hava tre barn, födda den 8 november 1925, den 14 februari 1929 och den 8 oktober 1933;

att enligt ett av kyrkoherden i Lövångers församling den 19 januari 1937 utfärdat intyg, grundat på uppgifter från vederbörliga taxerings- och kommunalmyndigheter, fru Löfstedt icke varit inkomsttaxerad under år 1936 samt att hennes man, vilken är ägare till två jordbruksfastigheter med taxeringsvärden av resp. 8,700 och 5,000 kronor, under samma år varit påförd statlig inkomst- och förmögenhetskatt för ett taxerat belopp av 1,700 kronor men däremot icke för något beskattningsbart belopp;

samt att vederbörande folkskolinspektör den 20 januari 1937 vitsordat, att Löfstedts förenämnda tjänstgöring icke givit anledning till erinran från inspektörens sida, ävensom uttalat, att enär Löfstedts avgång ur tjänsten ej varit frivillig skäl finge anses föreligga att bereda henne en skäligen pension för hennes återstående levnad, eftersom återinträde i tjänstgöring på grund av hennes sjuklighet ej längre kunde komma i fråga.

Till stöd för den föreliggande *motionen* har bland annat anförts, att 1932 års riksdag efter framställning av Kungl. Maj:t (prop. nr 94) beviljat förra småskollärarynnan Augusta Söderlund, född Lundh, en årlig pension av 600 kronor utöver henne tillkommande s. k. uppskjuten pension.

Över förevarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört statens pensionsanstalt och skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen har ansett starkt bärande skäl vara förebragta till stöd för ifrågavarande motion, vilken fördenskull av överstyrelsen tillstyrkts.

Statens pensionsanstalt har anført huvudsakligen följande:

Därest s. k. uppskjuten pension till Löfstedt hade beräknats efter de grunder, som skulle tillämpas, då avgången varit föranledd av tjänstens indragning, skulle årsbeloppet blivit 483 kronor, vartill skulle kommit pensionsförhöjning och dyrtidstillägg med resp. 81 och 108 kronor årligen.

Pensionsanstalten hade tidigare — bland annat i det av motionären åberopade ärendet rörande pension åt förra småskollärarynnan Augusta Söderlund, född Lundh — ansett sig böra framhålla, att starka betänkligheter reste sig mot att i enskilda fall bevilja tillägg till de pensioner, som pensionsreglementet tillerkände i förtid avgående befattningshavare. Dessa betänkligheter hade delats av statskontoret och hade vunnit beaktande jämväl av Kungl. Maj:t och riksdagen, men i vissa fall hade statsmakterna dock ansett de föreliggande omständigheterna dels vara så ömmande, att billighetsskäl motiverade bifall, och dels vara så säregna, att ett bifall ej behövde befaras medföra några mera vittgående konsekvenser.

Vid bedömning av frågor sådana som den nu föreliggande syntes böra beaktas, att i de nya statliga pensionsreglementena den ståndpunkt, som intagits till en i förtid avgående befattningshavares pensionsrätt, vore avgjort liberalare än i äldre bestämmelser. Statens pensionsanstalts reglemente hade dock — om man bortsåge från vad som stadgats för en enskilda delägargrupp, nämligen befattningshavarna vid landsbygdens polisväsen — icke i detta avseende undergått någon förändring, och det syntes vara angeläget att ej genom beslut i enskilda fall binda en blivande revision av bestämmelserna vid någon viss linje.

Vad det nu förevarande fallet beträffade föreläge visserligen ömmande omständigheter, men i övrigt förefunnes ej skäl av den art, som föranlett beviljande av pension åt den ovannämnda lärarinnan Söderlund. I fråga om Löfstedt vore det irakad sjukdom och de särskilda omständigheterna i samband med avgången, som åberopades. Den sjukdom, som gjort Löfstedt oförmögen till arbete, syntes emellertid ej hava förelegat vid hennes avskedstagande, ehuru vissa omständigheter tydde på att orsaker till dess uppkomst kunde spåras tillbaka till skolarbetet. Och avgången från tjänsten finge anses hava varit frivillig, även om viss påtryckning syntes hava ägt rum; i allt fall syntes det ej kunna åberopas, att avgången föranletts av ingripande från statens sida. Under sådana förhållanden funne pensionsanstalten omständigheterna i ärendet knappast vara av den art, att de till fullo motiverade understödjan- de åtgärder från statsverkets sida. Skulle emellertid så anses vara fallet och pension åt Löfstedt därför beviljas, finge pensionsanstalten i fråga om dennas belopp anføra, att några mera tungt vägande skäl ej syntes föreligga att frångå vad i motionen därvidlag föreslagits.

Statskontoret har anfört följande:

Vid behandlingen av det av motionären åberopade ärendet rörande pension åt förra småskolläraryn Augusta Söderlund, född Lundh, hade såväl vederbörande departementschef (prop. nr 94/1932) som bankoutskottet (utl. nr 30/1932, sid. 9) uttalat principiella betänkligheter mot att frångå de bestämmelser i reglementet för statens pensionsanstalt, som vore meddelade i fråga om beräkningen av pension åt befattningshavare, som före uppnådd pensionsålder avginge ur tjänst. Såväl departementschefen som utskottet hade emellertid ansett, att sådana ömmande omständigheter och särskilda förhållanden i övrigt förelåge i nämnda fall, att ett mindre årligt understöd utöver den uppskjutna pensionen kunde anses motiverat. Utskottet hade sålunda erinrat om att Söderlund intjänat mer än 33 tjänstår, att hon alltså innehade den tjänstålder, som erfordrades för hel pension, ävensom att bland de delägare i statens pensionsanstalt, vilka dittills med rätt till uppskjuten pension avgått före uppnådd pensionsålder, förutom Söderlund icke funnes någon, som uppnått för hel pensions erhållande föreskriven tjänstålder.

Vad nu föreliggande fall beträffade vore enligt statskontorets mening — särskilt med beaktande av att Löfstedts lärarinneanställning icke omfattat längre tid än omkring 12 år 10 månader — omständigheterna icke sådana, att de liksom i fallet Söderlund motiverade ett särskilt understöd från statens sida. Med hänsyn härtill och till vad statens pensionsanstalt i ärendet anfört förmenade statskontoret, att den väckta motionen icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet. Med hänsyn till de omständigheter i samband med Löfstedts avgång ur tjänst, för vilka ovan redogjorts, finner sig utskottet böra tillstyrka, att Löfstedt, som lider av kronisk ledgångsreumatism — enligt läkarintyg till väsentlig del uppkommen genom vistelse i olämpliga skollokaler — tillerkännes pension av statsmedel. Emot storleken av den i motionen föreslagna pensionen — 600 kronor för år — har utskottet icke funnit anledning till erinran. Pensionen torde, räknat från och med den 1 januari 1937, böra tillkomma Löfstedt utöver avgiftspension från pensionsstyrelsen och s. k. uppskjuten pension från statens pensionsanstalt samt bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 242, må medgiva, att förra småskolläraryn Hanna Laura Löfstedt, född Larsson, må — utöver avgiftspension och henne tillkommande s. k. uppskjuten pension — räknat från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 600 kronor.

C. Affärsdrivande verks medel.

I. Trafikmedel.

9:o.

Förre banarbetaren Sven Johnsson. I motion II: 15 har herr *Blomquist* hemställt, »att riksdagen måtte besluta att bevilja f. d. banarbetaren vid S. J. Sven Johnsson, Lekaryd, Kronobergs län, årligt understöd till belopp riksdagen torde finna skäligt».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Johnsson är född den 1 november 1861 och alltså 75 år gammal;

att han enligt egen uppgift åren 1886—1905, med undantag av åren 1895—1896, då han varit arbetsförman vid enskilt järnvägsbygge, under olika tidsperioder varit anställd vid statens järnvägsbyggnader;

att han, likaledes enligt egen uppgift, åren 1906—1907 tjänstgjort såsom linjearbetare vid telegrafverket;

att han under vissa tidsperioder åren 1908—1920 varit anställd såsom banarbetare vid statens järnvägar;

att hans anställning vid statens järnvägar upphörde den 3 november 1920;

att han enligt intyg av vederbörande kommunalnämnsordförande är ägare till en jordbrukslägenhet, taxeringsvärderad till 2,100 kronor, samt att hans och hans hustrus årliga inkomster av vederbörande pensionsnämnd uppskattats till omkring 400 kronor;

samt att han enligt ett för honom den 19 december 1936 utfärdat läkarintyg på grund av reumatisk värk och allmän kraftnedsättning tidvis är till arbete helt oförmögen.

Över den förevarande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har upplyst, att Johnsson hos styrelsen anhållit om pension eller understöd men att styrelsen lämnat ansökningen utan bifall, enär Johnssons vederbörligen styrkta anställningstid i statstjänst allenast uppgått till 12 år 9 månader samt förty varit av för kort omfattning för att berättiga till pension eller gratifikation jämlikt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev den 18 december 1925. Vid förnyad undersökning hade inga ytterligare uppgifter rörande Johnssons anställningstid kunnat styrkas. Järnvägsstyrelsen ansåge sig därför böra avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Statskontoret har i ärendet anfört, att med hänsyn till den korta anställningstid i statstjänst — sammanlagt 12 år 9 månader — som i förevarande fall kunnat styrkas och då Johnssons anställning upphört redan år 1920, ämbetsverket i likhet med järnvägsstyrelsen ansåge, att ifrågakvarande motion icke borde till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet. Enligt utskottets mening har i förevarande ärende icke förebragts utredning om tjänstgöring i den omfattning, att densamma bör föranleda beslut om pension. På grund härav avstyrker utskottet åtgärd i anledning av motionen och hemställer,

att förevarande motion II: 15 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

10:o.

Arbetsförmannen Johan Olof Nygren. I motion II: 19 hemställer herr *Lövgren*, »att riksdagen ville tillerkänna förre arbetaren och arbetsförmannen Johan Olof Nygren i Bjurånäs, Bjurå av Råneå kommun och Norrbottens län en pension till det belopp, som kan vara lämpligt med hänsyn till hans långa anställningstid».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Nygren är född den 12 januari 1870 och alltså 67 år gammal;

att han enligt ett den 15 juni 1897 av vederbörande arbetsledare utfärdat intyg innehaft anställning såsom smed vid vägbyggnaden Glommerträsk—Ruskträsk under en tid av 1 år 6 månader;

att han enligt egen uppgift åren 1898—1902 varit anställd vid statens järnvägars byggnadsarbeten;

att han åren 1902—1916 innehaft anställning vid statens järnvägars byggnadsarbeten under sammanlagt 3 år 9 månader 16 dagar;

att han sedan år 1917 innehaft anställning såsom arbetsförmän inom Råneå revir med en sammanlagd tjänstetid av 16 år 5 månader;

att hans arbetsinkomster under åren 1932—1936 uppgått till i medeltal omkring 1,800 kronor per år;

samt att han enligt intyg av vederbörande kommunalnämndsordförande är mindre bemedlad och på grund av sin ålder i stort behov av understöd.

Över den föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört domänstyrelsen och järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har anfört, att av den jämförelsevis långa tid, varunder Nygren arbetat i statens tjänst, såvitt kunnat styrkas allenast 3 år 9 månader 16 dagar, vilka infallit före år 1917, utgjorts av arbete åt statens järnvägar. Vid sådant förhållande har det synts styrelsen, att därest pension skulle kunna tillerkännas Nygren densamma i varje fall icke borde utgå av statens järnvägars trafikmedel.

Domänstyrelsen har med förmälan att någon ansökan om pension icke av Nygren ingivits till styrelsen samt under hänvisning till en inom styrelsens statistikkontor verkställd utredning — enligt vilken bestämmelserna i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensione-

ring av viss arbetarpersonal i statens tjänst skulle varit å Nygren tillämpliga, därest han hos styrelsen gjort ansökan om erhållande av pension — tillstyrkt, att Nygren beviljades en årlig pension av förslagsvis 696 kronor att utgå ur statens domäners fond från och med dagen näst efter den, då han avgått ur domänverkets tjänst.

Statskontoret har anfört följande:

Såvitt handlingarna i ärendet utvisade, hade Nygrens anställnings- och avlöningsförhållanden varit sådana, att tjänstepensionsreglementet för arbetare vore tillämpligt å honom. Jämlikt kungörelsen den 30 november 1934 (nr 570) med föreskrifter angående entledigande efter uppnådd pensionsålder av arbetare i statens tjänst, å vilka tjänstepensionsreglementet för arbetare ägde tillämpning, hade Nygren vid reglementets ikraftträdande eller kort tid därefter bort entledigas från sin anställning i domänverkets tjänst med rätt att åtnjuta pension. Domänstyrelsen syntes emellertid vara oförhindrad att nu — efter meddelande av avsked åt Nygren — bevilja honom pension enligt nyssnämnda pensionsreglemente. Vid sådant förhållande kunde däremot kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst — med hänsyn till bestämmelserna i 1 § av densamma — icke i förevarande fall äga tillämpning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts funne statskontoret någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen icke påkallad.

Såsom statskontoret i ärendet anfört, hava Nygrens anställnings- och avlöningsförhållanden varit sådana, att tjänstepensionsreglementet för arbetare är tillämpligt å honom, varför Nygren vid reglementets ikraftträdande eller kort tid därefter bort entledigas från sin anställning vid domänverket med rätt att åtnjuta pension. Emellertid torde domänstyrelsen vara oförhindrad att nu, efter meddelande av avsked åt Nygren, bevilja honom pension enligt nämnda pensionsreglemente. Vid sådant förhållande synes den föreliggande motionen icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottet.

Utskottet hemställer därför,

att förevarande motion II: 19 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

11:o.

Förre ban- och byggnadsarbetaren Frans Ferdinand Nyström. I motion II: 90 hemställer herr *Brädefors* jämte fyra av andra kammarens övriga ledamöter, »att riksdagen måtte besluta bevilja f. d. ban- och byggnadsarbetaren vid statens järnvägar Frans Ferdinand Nyström i Sandträsk pension i enlighet med de grunder, som gälla för viss arbetspersonal i statens tjänst».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Nyström är född den 10 november 1875 och alltså 61 år gammal;

att han åren 1907—1931 under vissa tidsperioder innehaft anställning vid

statens järnvägar såsom ban- och byggnadsarbetare samt såsom tillfällig banvakt, därvid hans sammanlagda styrkta anställningstid uppgått till 14 år 1 månad 12 dagar;

att han enligt ett för honom den 20 november 1934 utfärdat läkarintyg samma dag tagits under läkarbehandling för lungtuberkulos, varvid hans arbetsförmåga befunnits nedsatt med 75 procent;

samt att han på grund av nämnda sjukdom är oförmögen till förvärvsarbete.

Över den föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har upplyst, att Nyström hos styrelsen anhållit om pension eller understöd men att styrelsen lämnat ansökningen utan bifall, enär Nyströms vederbörligen styrkta anställningstid i statstjänst allenast uppgått till 14 år 1 månad 12 dagar samt förty varit av för kort omfattning för att berättiga till pension eller gratifikation jämlikt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev den 18 december 1925. Vid förnyad undersökning hade inga ytterligare uppgifter rörande Nyströms anställningstid kunnat styrkas. Järnvägsstyrelsen ansåge sig därför böra avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Statskontoret har anfört, att Nyströms sammanlagda anställningstid i statens tjänst enligt ämbetsverkets mening vore för kort för att pension borde beviljas. Ämbetsverket funne därför, att förevarande motion icke borde till någon åtgärd föranleda.

Utskottet.

Under åberopande av vad järnvägsstyrelsen och statskontoret i ovannämnda utlåtanden anfört får utskottet avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 90 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

II. Statens vattenfallsverks medel.

12:o.

Anläggningsarbetaren Johan August Karlsson Roth. I motion II: 87 hava herrar *Olsson* i Mellerud och *Hult* hemställt, »att riksdagen måtte besluta medge anläggningsarbetaren Johan August Karlsson Roth, Vänersborg, ett årligt understöd med belopp, som efter prövning kan befinnas skäligt».

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Roth är född den 4 maj 1867 och alltså nära 70 år gammal;

att han innehaft fast anställning vid Kronobergs regemente under tiden 1 december 1888—19 oktober 1895;

att han åren 1903—1936 under olika tidsperioder innehaft arbetsanställningar vid fästnings- och kasernbyggnaderna i Boden, vid statens järnvägsbyggnader och vid statens vattenfallsverk, därvid hans sammanlagda styrkta anställningstid uppgått till omkring 18 år 5 månader;

att han enligt uppgift dessutom under vissa icke närmare angivna tider innehaft olika arbetsanställningar vid av entreprenörer ledda statsarbeten;

att han enligt intyg av vederbörande fattigvårdsstyrelsens ordförande är medellös;

samt att han enligt ett för honom den 21 december 1936 utfärdat läkarintyg befunnits förete symptom på åderförkalkning, sockersjuka och kraftnedsättning i armarna samt på grund härav är för framtiden oförmögen till arbete.

Över den förevarande motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret, som hört järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har framhållit, att Roths sammanlagda arbetstid vid statens järnvägsbyggnader utgjort allenast 4 år 7 månader 1 dag, en tid som i omfattning syntes vida understiga Roths sammanlagda anställningstider vid statens vattenfallsverk. På grund härav och då Roths anställning vid sistnämnda verk låge betydligt närmare i tiden än anställningen vid statens järnvägsbyggnader, ansåge sig styrelsen icke kunna tillstyrka, att pension tillerkändes Roth av statens järnvägars trafikmedel.

Vattenfallsstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Frågan om pension till Roth enligt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst hade på därom gjord ansökan redan prövats av vattenfallsstyrelsen, varvid Roth åberopat sig på en genom arbetsbetyg styrkt anställning vid statens järnvägsbyggnader, statens vattenfallsverk samt fästnings- och kasernbyggnaderna i Boden av omkring 18 år 5 månader. Då endast omkring 11 år 3 månader av anställningstiden uppnåtts före fyllda 60 år, hade ansökningen icke kunnat bifallas av styrelsen. De i ärendet åberopade anställningarna hos entreprenörer hade icke specificerats och ännu mindre styrkts, varför någon hänsyn till desamma icke syntes kunna tagas i förevarande sammanhang. Då beviljande av riksdagspension i sådana fall som det förevarande skulle komma att göra det i nämnda pensionskungörelse intagna villkoret om viss anställningstid före 60 års ålder illusoriskt, ansåge sig vattenfallsstyrelsen icke böra tillstyrka bifall till den förevarande motionen.

Statskontoret har anfört följande:

Enligt vad handlingarna i ärendet utvisade, innehade Roth en sammanlagd anställningstid av 18 år 5 månader i statens tjänst. Då av nämnda tid allenast omkring 11 år 3 månader fullgjorts före uppnåendet av 60 levnadsår, kunde pension icke beviljas honom jämlikt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (2 §). Med hänsyn emellertid till den jämförelsevis

långa sammanlagda anställningstiden i statens tjänst syntes det statskontoret rimligt, att, på sätt i tidigare liknande fall skett, genom riksdagsbeslut någon pension av statsmedel tillerkändes Roth. Beträffande pensionens storlek ville statskontoret erinra, att jämlikt 6 § nyssnämnda kungörelse vid en anställningstid understigande 20 år pensionsbeloppet utgjorde 540 kronor för år, dock att, där särskilda skäl därtill föranledde, pensionen kunde bestämmas till lägre belopp. En pension å 500 kronor för år syntes statskontoret i förevarande fall lämpligt avvägd.

Utskottet.

Såsom av den nu förebragta utredningen framgår, uppfyller Roth icke förutsättningarna för erhållande av pension enligt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Roth hade nämligen icke vid den tidpunkt, då han uppnådde 60 års ålder, under sammanlagt 15 år innehaft statsanställning. Då emellertid Roth under tillhoppa nära 18 1/2 år arbetat i statens tjänst, finner utskottet sig — under hänvisning till vad statskontoret i detta ärende anfört och under åberopande av innevarande års riksdags på utskottets tillstyrkan i liknande fall fattade beslut (se bankoutskottets utl. nr 23 p. 10, 19 och 20) — böra förorda, att Roth tillerkännes pension av statsmedel. Pensionens belopp synes i anslutning till vad som tidigare beviljats åt arbetare med ungefär samma anställningstid som Roth böra fastställas till 504 kronor för år.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 87, må medgiva, att anläggningsarbetaren Johan August Karlsson Roth må, räknat från och med den 1 januari 1937, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 504 kronor, att utgå av statens vattenfallsverks medel.

Stockholm den 23 april 1937.

På bankoutskottets vägnar:

BJ. HOLMGREN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Ehrnberg, Lindley, Leffler, Bjurström, Berling, Nilsson* i Mölndal, *Danielsson* och *Bodin* i Visby;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Paulsen, Andersson* i Falkenberg, *Osberg, Svedman, Frankenberg, Andersson* i Munkaljungby och *Mattsson*.

Reservationer:

vid punkten 3 (ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen Albert Emanuel Morath):

av herr *Paulsen*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till i detta ärende föreliggande omständigheter och då 1936 års riksdag i ett med det nu förevarande i stort sett likartat fall beviljat en pension av 504 kronor åt förre fortifikationsarbetsförmannen Leo Vilhelm Sundström, får utskottet tillstyrka, att Morath tillerkännes pension med samma belopp. På grund härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 338, må medgiva, att förre fortifikationsarbetsförmannen Albert Emanuel Morath må från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.»;

samt

av herr *Berling*;

vid punkten 7 (ang. pension åt förre handlanden John Högström):

av herr *Danielsson*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Till stöd för — — — den föreliggande motionen.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande — — — åtgärd föranleda.»